

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 25 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124.)

Zondag 28 Augustus 1910. N°. 1704.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de gebonnenen verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van het blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE, Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, komen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.20 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 8 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elk regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van leidegaven f —.10 per regel.

„Draag toch naar het vorige geslacht.“

Want vraag toch naar het vorige geslacht, en bereid u tot de onderzoeking hunner vaderen. Job 8:4.

Zonder terugteven in de historie is er geen volk van God denkbaar. Aan de historie hangt een stuk van onze levenswijze. In de historie zet de Heere onze God zijn gemeene openbaring voort. Een volk dat bij de historie leeft, vindt het spoor voor zijn pad getekend. Een groep geloovigen daarentegen, die de historie veronachtzaamt, wordt secte, lost zichzelf op, en verdwijnt.

Ongetwijfeld, de historie te lezen heeft in geest genot, maar toch ligt het doel der historie veel hooger. Wij moeten te onze kinderen vertellen, en deze weer aan hun kroost, en zoo moet de historie voortgeplant van geslacht tot geslacht, al de eeuwen door, „opdat, gelijk de psalmist zegt, de getrouwen hun hoop op God zouden stellen; Gods daeden niet zouden vergeten; zijne geboden zouden bewaren; en dat ze niet zouden worden een wederhoorig en wederspannig geslacht, dat zijn hart niet richt en welks geest niet getrouw is met zijn God.“

Zoo zong Asaf het zijn volk toe, en geheel in gelijken geest maande Bildad: „Vraag toch naar het vorige geslacht, en bereid u tot de onderzoeking hunner vaderen.“ En hij geeft er als reden voor op: „Want wij zijn van gisteren en weten niet, dewijl onze dagen op aarde een schaduw zijn.“ Dan gaat hij voort: „Zullen die u niet leeren, tot u spreken?“ En tenslotte wat hij 't alles sáam in deze prachtige beeldspraak: „Verheft zich ook de bliese zonder zijt!“

Die bliese, die slank en zwak door het stroomend water dreigt ontworteld te worden, dat is de mensch, die op zichzelf wil staan, en geen kracht trekt uit het sijn der historie. En daarom is het 's Heeren toeloen van alle zijden met historie te doen. Met de historie van wat Hij deed, en met de historie van wat de mensch deed. In de Heilige Schrift is 't boek na boek enkel historie. Niet alleen in het Oude, maar evenzoo in het Nieuwe Testament. Van een lange historie spreekt voort de Kerk des Heeren op aarde. Wat u aan uw vaderland bindt, is ook wel kust en beemd, maar toch veel meer nog uw rijke volkshistorie. Een eigen historie is doorleefd door uw vader en moeder in hun eigen geslacht. Naar de jaren, die ge hebt, hebt ge zelf een stuk levenshistorie deels met anderen meegemaakt, deels alleen voor u zelf doorleefd. Er is een historie van uw opvoeding, er is een historie van uw zonden, en daartegenover een historie van de Genade die u niet zocht. Een historie van uw leven voor de wereld, van uw leven met uw broeders, van uw leven voor en met uw God.

Die historie, ze begint in het paradijs, ja, vóór het paradijs in de historie der Schepping. De historie is de stroom van het leven, waarin zich wat God doet en wat de mensch doet, dooreenmengt. Bij Grindelwald in Zwitserland komen op eenzelfde punt twee beken van de bergen afvloeien, de ééne geheel blank, de andere geheel zwart, tot ze ineenvloeien, en een troebel water beide opzweelt. Zoo nu is de stroom der historie op deze aarde. De blanke stroom is die van Gods genade, de donkere slib verdonkerde stroom is de jammer van ons menschelek leven, en de troebele dooreenmenging van beide is het beeld van de bijdrage tot ons menschelek leven, die elke nieuwe dag Gods kinderen brengt.

In het paradijs begon de mensch met zijn historie arm te zijn. Gaandeweg werden de eerste druppelen der historie een beekje, en eerst lang daarna werd uit de bevoeling dier beekjes de stroom. En sinds won die stroom alom in breedte, in diepte en in de veelheid zijner wateren. Steeds voortgaande wordt ons menschelek geslacht in den schat van zijn historie al rijker. Hoe verder we op den stroom der historie voortvlieden, hoe milder haar bron welk. Van daar in den aanvang van ons geslacht zooveel meer rechtstreeksche Openbaring van Godswege. Eerst is die Openbaring bijna alles. Dan begint de historie er bij te komen, tot die Openbaring, in de heilige historie zelve opgenomen, rechtstreeks al minder, onderwijl de historie al overvloediger wordt. Tot nu sinds worden de rechtstreeksche Openbaring opbeeld, en het al historisch werd. De historie van wat God ons openbaarde en van

wat de mensch buiten zijn God om, tegen zijn God in, en in gemeenschap met zijn God tot stand bracht.

Het kind op de Christelijke en het kind op de Openbare school teekent hier al 't onderscheid. Op de Christelijke school 't kind rijk met historie gevoed, met de historie van wat God deed in oude dagen en met de historie van wat onze vaderen deden in hun worsteling om 't geloof. En daarentegen op de Openbare school dit alles gebannen, en alle historie opgaande in enkele jaartijfers en namen, meest uit de jongste eeuwen. De les der historie op de Christelijke school zoo rijk, hoofd en hart voedend, licht uitstralend op 't levenspad; en op de school zonder Bijbel, de ziel koud gelaten, geen lichtstraal voor het leven geboden, het kind arm en verlegen blijvend voor zijn omgang met zijn God en met het oog op zijn eeuwige vaderland.

Bij wat we beginnen, bij wat we ondernemen, bij den weg dien we inslaan, faalt het ons aan de wetenschap van de toekomst. We maken plannen, we overleggen, we winnen raad in, maar wat de toekomst zijn zal, hangt altoos in onzekerheid. We loopen een eind den weg op, maar moeten weer terug, omdat het bleek, dat we het verkeerde pad kosen. Het hangt alles voor ons in nevelen, het zweeft in donkerheden. Dan komt de teleurstelling die afmat en den levensmoed roof. En in het eind weten we niet meer waarheen.

En juist hiervoor behoedt ons de historie. Een schip op de bank is een baken in zee. Wat anderen wederover, is ons ter waarschuwing of ten voorbeeld. Er is eenheid van ervaring in het leven. Het is eenzelfde historie die zich steeds herhaalt. En als de levensspreuk: „Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht“ ons ten richtsnoer mag zijn, is het anderz historie die ons het pad des levens wijst. Gaat ge daar nu tegen in, en komt ge om, dan is het omdat ge de les der historie versmaadt hebt; maar wie van het leven der vaderen leeren wil en naar de toekomst hunner paden de toekomst van zijn eigen pad afneemt, is wijs door de historie geworden, en dankt zijn God, die hem door die historie van anderz lief en leed wijs heeft gemaakt.

Dit past het leven op alles toe. Op onze beroepskeus, op onze omgang met menschen, op de huwelijkskeus, op onderneming en studie, op de opvoeding van onze kinderen, tot op ons mededogen en op de uiting onzer liefde en op den jiver van ons geloof. Dit alles kan op een wagen in het wilde toegaan, en dan zoo bitter teleurstellen, dat geen jaren u verzoenen met uw leed. Maar het kan ook alles van de kennis der historie doorvoerd zijn; het kan steunen op anderz ervaring; het kan aan het leven getoetst zijn. En dan is er wijsheid in uw leven. Een leeren door het vorige geslacht. Een niet u zelf stooten aan den steen, waaraan zich een oudere in uw geslacht gestooten heeft.

Zoo gaat het voor uw persoon. Zoo gaat het toe in een gezin. In een geslacht. In heel een familie. Vandaar dat in het ééne geslacht de weg naar boven gaat, in het andere naar beneden. Ja, zoo gaat 't ten slotte toe met heel een land en heel een volk. Een volk dat uit zijn historie leert en leeft, weet wanneer en waardoor het wies en won, en evenzoo wat de oorzaak van zijn latere insinking was. Of wie onder ons weet niet, hoe er ook voor ons land achter ons liggen eeuwen van glorie en bloei, en hoe er daarna eeuwen van verval en achteruitgang volgden? En daarom, wie wijs, wijs door de les der historie is, weet ook voor zijn land en volk het goede te kiezen. Hij ziet 't pad dat heit, en mijdt het, maar ook het pad dat naar omhoog leidt, en dit slaat hij in.

Die macht der historie raakt ook ons inwendig leven. Er is ook een historie van de worsteling van het vroom gemoed, van iemands worsteling met zijn God en van de worsteling met zijn zonde. En dit nu is het majestueuse der Heilige Schrift, dat ze ons die worsteling van de vrome ziel in het tooneel van de machtigste geloofshelden voorlegt.

Thans verbergt men dit alles. Tot zelfs in de rijkste levensbeschrijvingen van de grooten der aarde blijft deze bladzijde van het inwendig leven meest onbeschreven. Maar zoo doet Gods Woord niet. Al hadden we niets dan Davids historie, met daarnaast zijn zoo diep gevoelde psalmen, die nu reeds 3000 eeuwen lang de ziel van Gods volk verkwikt, gesterkt, gewond en weer genezen hebben, zoo zoudt ge toch vruchteloos in de historie van eenig ander land even rijke zielshistorie zoeken. Men durft

het niet meer aan, om de helden van zijn volk als sondaars, en daarom als begenadigden uit te beelden. Zoo wordt de mensch valsch-groot, en de lichtstraal der genade blijft verdonkerd.

In de historie van elk kind van God is het niet die mensch alleen, die optreedt, spreekt, handelt, valt, weer opstaat en overwint, maar zijn levenshistorie is altoos een complex van wat die mensch deed, en wat God deed in en aan hem.

Doch er is meer.

De historie-les van anderz zielsworsteling komt niet slechts aan het woord, om uw leven te tekenen en te beoordeelen, als ge de eeuwige ruste zult zijn ingegaan, — uw God geeft u de historie-les van de geloofsworsteling der zijnen in de Schrift ook voor uw eigen praktisch leven. Gods weg met zijn kind in de worsteling des geloofs kan voor de ziel zoo ondoordringelijk, zoo verbijsterend zijn, dat 't laatste vonkje van geloof er door dreigt te worden uitgebluscht. Asaf zong er in Psalm 73 zoo angstig-schoon van. Hij voelde het, zijn voeten waren bijna uitgegleden. Hij begreep Gods doen niet meer. Heel zijn geloof scheen een bange vergissing te zijn. En zoo komt 't nog telkens voor. Wat Asaf doorzwoegde wordt nog in zoo menige ziel doorworsteld. Zoo menig kind van God, die Job doorlas, en o, zoo pijnlijk vreed dat boek van Job aan zijn eigen ziel verstand, heeft zelf Jobs strijd met zijn God gekend. En dan juist is wat de Schrift u van de worsteling der geloofshelden uit Oud- en Nieuw Verbond, niet verhaalt, neem, maar in hun bloeddien wonden toont, de door God zelf u toegestoken reddingsplank, waaraan ge u vastklemt, en waardoor ge er weer uitkomt.

Zoo verging het hun, en toch is zoo heerlijk voor hen de toekomst geweest! Ook in die bangste benauwdheden was hun God niet verre van hen, maar dichterbij dan ooit bij hen. En dit is het wat ge dan ten slotte, ook al steeg het water ook u tot aan de lippen, ook in uw eigen zielsnood ervaart.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen nu door Ds. Houtzagers te Kootwijk: Van N. N. te Zetten / S. Dringende verzoeken wij onzen scholen te willen danken.

D. HULLEMAN, wv.

De verenigingsleven.

DE UNIE.

Reeds te lang ligt op een bespreking te wachten het 310 jaarsverslag van De Unie „En Schol met den Bijbel“, waarin gelukkig wederom van merkbaren vooruitgang van de zaak van het Christelijk onderwijs gewaagd kan worden.

Vermeld wordt onder meer het volgende: Het aantal Locale Comité's vermeerderde met 20, zodat het aantal Locale Comité's thans 730 bedraagt, omvattende 1562 plaatsen (steden, dorpen, gehuchten en buurten).

De Augustus- of Unie-Collecte heeft dit jaar de som van f 91235.331 opgebracht, zijnde f 205.92 meer dan in het vorige jaar.

Van de 720 Locale Comité's zijn er 69 bij reglement georganiseerd, 597 Locale Comité's hebben één of meer scholen met den Bijbel, en door 95 Locale Comité's wordt een deel der Augustus- of Unie-Collecte belegd tot vorming van een fonds tot schoolstichting.

Het aantal scholen met den Bijbel is in dit jaar met 44 vermeerderd, zodat haar getal 985 is, terwijl er 10 in aanbouw zijn.

In dit afgeloopen jaar zijn door de Unie verzonden: 1000 ex. van het 30ste Jaarsverslag; 5000 verschillende circulaire's; 347300 Unie-bladzijde No. 43, enz.

In het verslag komt intusschen een lijst voor van niet minder dan 153 plaatsen, waar De Unie gaarne een correspondent zou hebben. Vandaar, dat wij hiermede gaarne hen, die dit lesen, en wonen in een plaats, waar thans nog geen correspondent is, aansporen, te overwegen of het ook op hun weg kan liggen, zich voor de dienst van het christelijk onderwijs beschikbaar te stellen door een correspondenten-schap van De Unie op zich te nemen. Men wende zich daartoe slechts tot den bekenden secretaris, den heer R. Derksen, Heerenstraat 38, Zeist.

Het is met het oog op al die plaatsen, waar geen correspondent is, met het oog op de plaatsen zonder locale-comité, wellicht niet ondienstig, met een kort woord het doel van De Unie in herinnering te brengen, zooals dit in de bijlagen van het verslag omschreven wordt.

De Unie „En school met den Bijbel“ is een bond van Locale Comité's voor het volkspetitionnement, en heeft ten doel: 1e. om aan de bestaande Verenigingen ter bevordering van het Christelijk onderwijs, zonder op haar terrein te treden, sedelijken en geldelijken steun te verleenen; 2e. plaatselijk den bloei der vrije school te bevorderen; 3e. de tijdens het volkspetitionnement verkregen organisaties te behouden, allengs vaster gestalte te laten aannemen en in zoodanig onderling verband te zetten, dat ze, zoo dikwijls de belangen van „de School met den Bijbel“ dit vereischen, onverwijld dienst kunnen doen. Zij onthoudt zich van alles, wat

niet in onmiddellijk verband met het onderwijs staat.

Door een Locaal Comité wordt verstaan de gezamenlijke petitionarissen en adherenten, die, binnen de bij het register omschreven grenzen, aan de Augustus- of Unie-collecte bijdragen. Een Locaal Comité kan georganiseerd of niet georganiseerd zijn. Elk niet georganiseerd Locaal Comité staat onder de leiding van een correspondent, die door de petitionarissen of door het bestuur der Unie benoemd wordt, of van een correspondent, die door het bestuur der schoolvereniging wordt aangesteld. Elk georganiseerd Locaal Comité staat onder leiding van een bestuur, dat een zijner leden als correspondent aanwijst.

De correspondent is de eenige persoon van een Locaal Comité, met wien het bestuur der Unie zich in betrekking stelt. De correspondent of het bestuur neemt op zich om jaarlijks in de week van 3 Augustus bij zijn Locaal Comité een collectie te houden voor „de School met den Bijbel“. De Augustus- of Unie-collecte is een voortdurende dankbare herinnering aan het volkspetitionnement van 1878.

Alle inkomsten der Locale Comité's waar- onder de Augustus- of Unie-collecte, de jaarlijkse contributies der leden enz. begrepen zijn, kunnen, behoudens een jaarlijks vast te stellen bijdrage aan de kas der Unie, besteed worden, zoowel tot ondersteuning als tot stichting van scholen met den Bijbel, van supplement-fondsen voor die scholen en van kweekscholen tot opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen voor scholen met den Bijbel, mits de instellingen, waarvoor die gelden besteed worden, gevestigd zijn binnen de grenzen van het Locaal Comité.

Alle inkomsten, niet aangewend voor de in het vorig lid omschreven doeleinden, worden in de kas der Unie gestort. Gelden met door de gevers zelve aangewezen bestemming, bij de Augustus- of Unie-collecte ontvangen, zijn hiervan uitgezonderd en worden terstond door den correspondent overeenkomstig die aanwijzing uitgekeerd. Het bestuur der Unie stort alle gelden, die aan het einde van het boekjaar beschikbaar zijn, in de kas der vereniging voor Chr. Nat. schoolonderwijs. In de Paaschweek wordt een vaste jaarvergadering der Unie gehouden, waarop de Locale Comité's die gelden in de kas der Unie storten, door afgevaardigden of door den correspondent vertegenwoordigd worden.

De Unie heeft een zeer belangrijk aandeel gehad — gelijk zij het nog heeft — in de stichting en instandhouding van scholen met den Bijbel. Het is vooral aan haar arbeid te danken, dat de uitroei van ons christelijk onderwijs zoo vooropgevoeld geweest is; dat de statistiek cijfers aanwijst, die inderdaad tot zeer groote dankbaarheid stemmen.

Ook — we zeiden het boven reeds — het jongste verslag spreekt van moeien voortgang. De cijfers van 1910 getuigen, vergeleken met die van 1909, van gezonden groei. Men oordeele zelf:

PROVINCIE	Getaal Scholen.		Getaal Leerlingen.		Getaal Onderwijs.	
	op 1 op 15	op 15 op 15	op 1 op 15	op 15 op 15	op 1 op 15	op 15 op 15
	Jan. 1909	Jan. 1910	Jan. 1909	Jan. 1910	Jan. 1909	Jan. 1910
Groningen ..	79	83	10937	11275	192	206
Friesland ..	162	169	16885	17741	286	315
Drenthe ..	33	34	4221	4474	77	80
Overijssel ..	49	54	7777	8548	145	158
Gelderland ..	128	134	17731	18831	349	370
Utrecht ..	72	74	11764	12295	283	298
Noord-Holland	106	108	21469	21668	488	497
Zuid-Holland	231	240	46993	48612	1006	1059
Zeeland ..	56	57	6543	6843	119	129
Noord-Brabant	24	25	2944	3055	51	54
Limburg ..	1	1	41	56	1	1
	941	985	147005	153310	2997	3167

Van deze 985 scholen zijn er 309 aangesloten bij de Vereen. voor C. N. S., waarvan er 59 worden gesubsidieerd tot een bedrag van f 2925.— Bij de Vereeniging voor Christelijk Volks-onderwijs zijn 170 scholen aangesloten, terwijl bij den Schoolraad 690 scholen zijn aangesloten. Deze 985 scholen vertegenwoordigen een waarde van f 985000.—, wyl de gemiddelde prijs per school op ongeveer f 1200 kan gesteld worden.

Voor de 153310 leerlingen, die onze scholen bezoeken, werd in het afgeloopen jaar (berekend tegen f 30.— min. f 30.— aan Rijks-subsidie = f 10.— per kind) ongeveer f 1533100.— door de ouders en andere belanghebbenden in de School met den Bijbel vrijwillig te zamen gebracht.

De Rijks-subsidie bedraagt over het afgeloopen jaar ongeveer f 3066200.— Het aantal onderwijzers en onderwijzeressen (de hoofden niet medegerekend) op 1910 aan de Scholen met den Bijbel werkzaam, bedraagt 3167 (tegen 2997 op 1 Januari 1909). In 1909 hebben 245 kweekelingen de acte van onderwijzer(en) verkregen (tegen 229 in het vorige jaar).

Op den 1sten Januari 1910 bedroeg het aantal kweekelingen 2678, tegen 2225 op 1 Januari 1909. Op 1 Januari 1910 waren aan onze Scholen 59 vacatures tegen 83 op 1 Januari 1909.

Men zal niet kunnen zeggen, dat er wanverhouding is, wanneer men de cijfers, die den vooruitgang van het aantal leerlingen aangeven, naast de overeenkomstige cijfers van de scholen en de onderwijzers. Dit neemt echter niet weg, dat in de cijfers van de leerlingen een zeer eigenaardig element schuilt, dat gevaar kan opleveren zoo voor de scholen als voor de onderwijzers.

Het is toch een niet onbekende zaak, dat

de stijging van het aantal leerlingen mede daardoor veroorzaakt wordt, dat tal van niet-christelijke ouders voor hun kinderen om verschillende redenen ons christelijk onderwijs zoeken. En deze omstandigheid doet de vraag rijzen, of het christelijk onderwijs niet min of meer van karakter veranderen moet, nu het veelal niet meer geheel of nagenoeg uitsluitend gegeven wordt aan kinderen uit christengerechten, maar ook aan kinderen uit andere gesinnen.

Het komt ons voor, dat deze vraag allerwegen ernstig overwogen moet worden, en dat men daarbij zeer zal hebben te letten op de gevaren, die van een bevestigende beantwoording ervan het gevolg zullen zijn.

Officiële Berichten.

L. S.

De classe Harderwijk van Geref. Kerken, welke 18 Aug. 1910 te Nunspeet vergaderde, heeft den heer G. van der Zanden, Theol. cand. te Patten, preparator getaxamineerd en met alle stemmen beroepbaar verklaard voor de Geref. Kerken in Nederland.

Op last der classe voornemd:

J. G. KUSST, actuaire.

LANDSMEER. Zondag 21 Augustus was voor de Geref. Kerk een blijde dag. 't Was namelijk den dag te voren een halve eeuw geleden, dat alhier de reformatie door afscheiding tot stand kwam.

Negen broeders en zusters, thans allen ontslapen, hebben toen onder leiding van Ds. A. S. Entingh dit werk in de kracht des Heeren ter hand genomen.

Onze geachte leeraar, Ds. A. M. van den Berg, bepaalde ons in den morgendienst naar aanleiding van Amos 9:11 op treffende wijze bij dit heerlijke feit, ons wijzend op de geloofs-gehoorsaamheid onzer vaderen, op de rijke zegeningen, ons geschenken, op de heerlijke beloften, aan het Sion Gods gegeven en op de dure verplichting, ons opgelegd.

Gode alleen de eere!

Namens den Kerkeraad:
P. KALF, scriba.

Buitenland.

DE WERELD-ZENDINGS-CONFERENTIE TE EDINBURGH.

Reeds vijftig jaar geleden gevoelde men in Protestantsche kringen waarin men de zending wilde drijven, behoefte aan gemeenschappelijk beraadslagen en overleg.

In de laatste vijftig jaar hebben vier groote zendingconferenties plaats gehad; in 1860 in Liverpool, in 1878 en 1888 te Londen, en in 1900 te New-York. Wel had men deze steeds groter wordende vergaderingen „oecumenisch“ genoemd; maar eerst de vijfde vergadering te Edinburgh van 14 tot 23 Juni l.l. verdient den naam van „wereld-zendingconferentie“ ten volle. Zeker had Amerikaanse doortastendheid en geestdrift voor de zending de conferentie te New-York zoo groot en schitterend mogelijk gemaakt: 1883 afgevaardigden van 150 lichamen die zending drijven en 750 gewone leden kwamen in de wereldstad samen en luisterden een week lang naar de redevoeringen en berichten van bekende staatslieden en zendingmensen. Maar deze vergadering was toch in den grond der zaak een indrukwekkende representatie van de zending die van Amerikanen uitging. Slechts een twaalftal der afgevaardigden waren geen Amerikanen.

Maar sedert 1900 is veel anders geworden. Het krachtig toenemen der zendingbeweging, de vele deuren die voor het Evangelie geopend werden, plaatsten de zendingvrienden voor nieuwe problemen en voor een nieuwe taak, zodat vele leiders van zendingarbeid de noodzakelijkheid gevoelden, de volgende zendingconferentie werkelijk tot een algemeene te maken. Ook werd ingezien, dat men vroegere klappen moest vermijden, met name dat de zendingrhetoriek wegviel wyl men ernstigen arbeid te verrichten had, die voor de zending tot blijvend gewin zijn mocht, en zoo den spoot tot een gemeenschappelijke beweging voorwaarts te geven.

Maar hoe kon dit geschieden? De 19de eeuw was een tijd geweest waarin vele pogingen om de heidenwereld tot den Christus te brengen, waren aangewend. Het werd nu zaak te onderzoeken, welke de beste wegen zijn om tot het beoogde doel te geraken; men kon nu er toe komen, om de gevolgd methoden te onderzoeken en na te gaan, welke methode beproefd mocht genoemd worden en de opgedane ervaring tot gemeen goed te maken. En daar vele zendingvereenigingen tot hietoe veel kracht verspreiden, doordien zij op eigen hand, zonder te leiten op den arbeid van zustervereenigingen, hadden gearbeid, zoo lag het voor de hand, dat men een poging zou wagen om de vele krachten tot een werken naar een gemeen plan te bewegen. In Duitschland had de z.g. Bremer-conferentie er veel toe bijgedragen, de verschillende genootschappen tot een gewenschte eenheid in hun wijze van werken te brengen. In Amerika was men ook daarmede begonnen. Maar in Engeland ging ieder zendinggenootschap zijn eigen weg. De vereenigingen der hoogkerkelijken baarden groote moeilijkheden. Zou men echter geen poging wagen om daarin verandering te brengen? Dat er groote moeilijkheden te overwinnen waren, doordat kerkelijke scheidsmuuren in den weg stonden, is te verstaan.